

2021-03-19

SU FV-1.1.3-4903-20

Sandra Eriksson
Handläggare
Humanistiska fakultetsnämnden

Kulturdepartementet

Humanistiska fakultetsnämndens yttrande till remiss från Institutet för språk och folkminnen (Isolf) om *Förslag till handlingsprogram för bevarande av de nationella minoritetsspråken (Ku2020/01900)*

Vid Humanistiska fakulteten har Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap, Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska samt Romanska och klassiska institutionen erbjudits att yttra sig. Fakulteten har mottagit svar från Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap samt Institutionen för slaviska och baltiska språk, finska, nederländska och tyska vilket utgör fakultetens samlade svar.

Sammanfattande inledning

Remissen lämnar i många punkter mycket ambitiösa förslag om ett handlingsprogram för revitalisering av de språk i Sverige som i enlighet med EU:s lagstiftning tillerkänts status som ”nationella minoritetsspråk”. En viktig bakgrund är att samtliga minoritetsspråk försvagats och i många fall upphört att användas i kommunikationen inom familjer och mellan generationer. Maktförhållanden och attityder i samhället pekas ut som en viktig orsak till de språkbyten som fått till konsekvens att svenskan tagit över på bekostnad av Romska, Jiddish, Finska, Meänkieli och Samiska. Men även utbildningsväsendets, främst den kommunala skolans, brist på implementering av de regleringar som funnits, är en ytterligare orsak.

Här läggs väl underbyggda och ambitiösa förslag att aktivt skapa möjligheter till barns och ungas revitalisering av språken. En viktig synpunkt är att också det dominerande samhällets attityder till minoritetsspråken bör ändras, genom ökad medvetenhet och kunskap om deras långa närvaro i landet, och om orsaker till undanträngande.

Synpunkter

För Stockholms universitet är det högst relevant med utredningens målförslag; att skapa en lärarutbildning vid landets lärosäten där det ges ett fördelat ansvar som speglar antagandet om behov och närvaro av minoritetsspråken i olika städer och regioner. Fakulteten välkomnar denna satsning, och likaså utredningens skrivelse (sid. 30) att det ska finansieras långsiktigt, stabilt och inte belasta de enskilda lärosätena. Vidare finner fakulteten förslagen genomtänkta och nödvändiga för att de nationella minoritetsspråken ska stärkas och hållas levande. Det holistiska synsättet som ligger bakom förslagen är glädjande – exempelvis är förslagen som

Humanistiska fakultetskansliet

möjliggör en obruten utbildningskedja är av särskild vikt för att revitalisera och utveckla språken, men de kan inte trygga språkens överlevnad utan att förslagen inom de andra områdena genomförs.

Vad gäller utbildningssektorn och lärarutbildningarna i den, har två utredningar publicerats, som utredningens slutsatser till stor del bygger på, bland annat Högskoleverkets utredning 2011, om lärarutbildningar i nationella minoritetsspråk (HSV 2011:14R), där endast ett litet antal av de förslag som lyftes, genomfördes, men som nu delvis återuppväcks i handlingsplanen. Den andra var en utredning om undervisningen i de nationella minoritetsspråken, och de utmaningar som skolväsendet ser (SOU 2017:91). Förslagen i den senare har hittills inte genomförts alls. På de punkter som ISOF:s slutsatser sammanfaller med dessa utredningar, ser fakulteten att det finns all anledning att stötta genomförandet av förslagen.

Vidare ser fakulteten att i de försök att revitalisera och rädda de nationella minoritetsspråken inför framtiden, vilket är den svenska minoritetsspråkspolitiska målsättningen, är *utbildningssektorn helt central*. Det är dock viktigt att det finns ett helhetsperspektiv på frågorna och utmaningarna, vilket innebär att även andra samhällssektorer bör integreras. ISOF:s handlingsprogram innehåller därmed många tänkvärda kompletteringar till utbildningsfältet, t. ex. är genomförandet och nyordningen med språkcentra en väsentlig förbättring av civilsamhällets möjligheter att aktivt bidra till språkens revitalisering

Stockholms universitet har det nationella ansvaret för utbildningar i finska. Men här finns också förslag om att tilldela universitet ett uppdrag att etablera språkkurser i romska (alternativt Lund och Uppsala). Fakulteten avstyrker förslaget som skulle innebära att man fråntar Södertörns högskola det nationella ansvar man haft och har, i snart tio år, och byggt upp både en fungerande och framåtsyftande verksamhet i samarbete med romska företrädare, liksom etablerat en professur i romska studier.

Fakulteten är positiv till förslaget att Myndigheten för yrkeshögskolan ges i uppdrag att genomföra en behovsanalys rörande utbildningar med inriktning mot språk- och kulturkompetens. Många gånger är språk kopplade till domäner med specifika kulturella och kulturhistoriska sammanhang. Här kan nämnas att Stockholms universitet har en etablerad samverkan med museer, där det finns stora samlingar med koppling till de nationella minoriteternas materiella och immateriella kulturarv, som Judiska museet och Nordiska museet vilket gett goda resultat till utbildning och samarbete.

I en tid av ökad kompetens i digitalisering av utbildningar öppnar sig förstås också en möjlighet till samverkan, som är mer oberoende av avstånd i rummet och därför har möjlighet att kraftsamla och nå tilltänkta studerande som vissa fall kan vara geografiskt splittrade. Att problematiken och uppdraget definierats som nationellt har av naturliga skäl skapat ett fokus på aktörer i Sverige. Samtidigt framstår området uppenbart som ett fält där samverkan över nationer vore mycket välkommen.

Vad gäller Jiddish och Romska har Södertörns högskola etablerade internationella nätverk och samarbete med ett flertal europeiska universitet. Högskolan har också erhållit anslag för ett forskningsprogram för att fortsätta bygga upp dessa aktiviteter och få igång forskarutbildning på sikt i romska studier. Deras verksamhet bör få fortsatt stöd.

Vad gäller Stockholms universitets särskilda ansvar omnämns (sid. 41) möjligheten att undersöka fler samverkansmöjligheter österut i utbildningen av finska, vilket Humanistiska fakulteten välkomnar, dock skall påpekas att Finska avdelningen har sedan länge ett etablerat samarbete med de flesta finska och tvåspråkiga universiteten samt Åbo Akademi. Emellertid ser fakulteten positivt på ett stöd för att stärka detta samarbete.

Beslut att avge detta yttrande har fattats av dekanus professor Elisabeth Wåghäll Nivre och föredragande har varit handläggare Sandra Eriksson.

Elisabeth Wåghäll Nivre

Sandra Eriksson